

תורה ומדינה הלכה למעשה - מהות השררה בתפקידים ציבוריים ודרכי המינוי אליהם

ראשי פרקים

1. דין האפוטרופוס

2. מינויים ציבוריים משיקולים לא ענייניים והטית מכרזים
3. הרכב הוועדה הראוי למינויים לתפקידים ציבוריים
4. מינוי גויים למשרות ציבוריות המשותפות להם וליהודים
5. מינוי גויים וגרים לתפקידים ציבוריים כאשר הציבור קיבל על עצמו מרצונו מינויים אלו
6. מהות השררה בישראל - כפייה
7. מינוי נשים לתפקידים ציבוריים ע"י קבלת הציבור וע"י שריון מקומות בכנסת ומכסת מכרזים מינימאליים
8. נושאי משרות ציבוריות נחשבים כדיינים בדיני נפשות
9. נושאי משרות ציבוריות בימינו שליחי ציבור ולא בעלי שררה

1. דין האפוטרופוס

הגמ' במסכת קידושין דנה במקור מהתורה לדין שהתקבל להלכה, האומר ששלוחו של אדם כמותו. הראשונים בהסברם לדין זה אומרים, שהשליח למעשה מהווה מעין ידו הארוכה של המשלח, וכל מעשה שעושה הוא בשמו, נחשב כאילו המשלח עשה מעשה זה בעצמו. הגמ' מנסה ללמוד זאת מכך, שהתורה מאפשרת לנשיאי השבטים לחלק את נחלת השבט לבני אותו השבט, וממילא נחשב הדבר כאילו בני השבט עצמם התכנסו וחילקו ביניהם את הנחלה. הגמ' אומרת שלא ניתן ללמוד מפסוק זה דין שליחות, משום שהנשיאים חילקו את הנחלה גם לקטנים שאינם יכולים כלל למנות שליח. לכן מנסה הגמ' לומר שלומדים מפסוק זה דין זכיה, היינו "שזכין לאדם שלא בפניו". שהרי הנשיאים זיכו לכל בני השבט, קטנים וגדולים כאחד, את הקרקעות, כל זאת אפילו שלא בפניהם. גם על כך מקשה הגמ' ואומרת, שלא יתכן ללמוד דין זה מהפסוק הנ"ל. משום שלעיתים אין בחלוקת הנחלות בין בני השבט זכות אלא חובה. שהרי מן הסתם חלק מבני השבט לא היו מרוצים מחלוקת הנחלה שקיבלו. לכן מבינה הגמ', שמפסוק זה ניתן ללמוד את דין האפוטרופוס. בניגוד לדיני שליח וזכיה, אשר בהם השליח חייב לעשות בדיוק את המשימה שלשמה נשלח, וכן הזוכה צריך לעשות רק דברים שהינם זכות לאדם שבשמו הוא פועל באופן מובהק. ממילא מוטל על הזוכה והשליח שלא להפעיל שיקול דעת כלל במעשיהם. ע"כ בכל חריגה קטנה ככל שתהיה ממהות הזכיה והשליחות, פוקעת השליחות והזכיה, ויכול המשלח לומר לשליח שאינו מעוניין בשליחותו, משום שלא לשם כך נשלח למשימתו - "לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי" כלשון הגמ'. האפוטרופוס לעומתם הינו אדם שבד"כ מתמנה לצורך ילדים קטנים שהוריהם הלכו לעולמם, ודואג לכספם ולרכושם עד שיגדלו, ויוכלו לעסוק בנסיהם בעצמם. האפוטרופוס הינו כדברי הריטב"א, משמש מעין דין זכיה, אך מתחכמת ומורכבת יותר מהזכיה הרגילה, אשר בה ע"מ שיחול דין זכין לאדם שלא בפניו, יש צורך שתהיה הזכות הנובעת ממעשה הזוכה, זכות מובהקת וברורה, בעוד שבדין אפוטרופוס, בהחלט יכול להיות שיגדלו היתומים ויאמרו שדעתם אינה נוחה מההחלטות העסקיות שעשה האפוטרופוס לטובתם, ועדיין מעשיו של האפוטרופוס שרירים וקיימים, כל עוד לא התרשל לחלוטין בקבלת ההחלטות בהקשר של נכסי היתומים, וכל מגמתו הייתה לפעול לטובתם. ע"פ דברי הריטב"א וראשונים נוספים עולה, כי דין האפוטרופוס נלמד מפסוק מפורש ודינו מן התורה, ולמעשה הנשיאים של כל שבט ושבט משמשים, אפוטרופסים לכל השבט כולו, וחלוקת הנחלות הפנים שבטית שעשו שרירה וקיימת, גם אם מאן דהו מבני השבט לא נוחה דעתו מהחלוקה שביצעו.

2. מינויים ציבוריים משיקולים לא ענייניים והטית מכרזים

בספרי מובא פרוש חז"ל לפסוק "לא תכירו פנים במשפט". כוונת האיסור, לדברי הסיפרי, אינה עוסקת בהטיית הדין של הדיינים עצמם, אלא בהטיית ההחלטות של מיוני הדיינים, באופן כזה שיבחרו דיינים שאינם ראויים מסיבות שאינם ענייניות. הרמב"ם המביא דין זה להלכה אומר, שלמוד זה המובא בספרי אינו נלמד מהבנה זו או אחרת בפסוק, אלא "מפי השמועה", היינו פירוש שעבר במסורת מדור לדור. הרמב"ם בהסברו לאיסור זה המובא בספרי, וכן מובא גם בספר החינוך, אומר, שאסור למנות דין שאינו בקיא דיו בחכמת המשפט, רק בגלל שהינו קרובו או ידידו

של הממנה, או מכיוון שהינו עשיר, או שאר מעלות שאינן רלוונטיות לתפקידי השיפוט. ספר החינוך מוסיף לאיסור זה ואומר, שאיסור זה של מינוי דיינים שאינם ראויים, אינו עוסק בדיינים בלבד. אלא בכל מינוי למשרה ציבורית באשר היא, כל הממנה למשרה זו אדם שאינו ראוי לה, ולא עומדת לנגד עיניו טובת הציבור בלבד בעת המינוי, עובר על איסור דאורייתא. מדברי תרומת הדשן שהובאו גם להלכה ע"י הרמ"א עולה באופן מובהק עוד יותר, הקשר בין מינוי דיינים לבין מינוי אנשים לתפקידים ציבוריים. בעל תרומת הדשן אומר, שאפילו אם הציבור קיבלו על עצמם אדם עברייני למשרה ציבורית, אסור למנותו, משום שלא די בקבלת הציבור, אלא ישנו צורך שאדם זה יהיה מתאים לתפקידים אלו, בדומה ממש לחיוב מינוי אנשים ראויים בלבד לתפקידים שיפוטיים כנ"ל. **ע"פ דבריהם עולה, שכשם שהיושב בוועדה למינוי שופטים ודיינים, ובוחר דיינים משיקולים שאינם עניינים עובר באיסור דאורייתא, כך כל אדם אשר שותף להליך הבחירה של נושאי משרה ציבורית באשר היא, ומקדם מועמדים שאינם ראויים, או עוסק במכונה בימינו "תפירת והטיית מכרזים", אינו עובר על חוקי המדינה בלבד, אלא עובר על איסור דאורייתא, הנובע מהפסוק לא תכירו פנים במשפט.** אולם יש לברר מניין לפוסקים הנ"ל שאיסור זה נאמר גם על נבחר ציבור, שמא נאמר על מינוי דיינים בלבד בעוד שנבחר ציבור ניתן לבחור כראות עיני הציבור, או כראות עיני חברי הוועדות השונות, שהתמנו לבחירת נושאי משרה זו או אחרת.

3. הרכב הוועדה הראוי למינויים לתפקידים ציבוריים

בדבר הליך המינוי לדיינים, שע"פ ההשוואה המובאת בפוסקים הנ"ל, הינו הליך המינוי הראוי לכל נושאי המשרות הציבוריות באשר הם, נראה מדברי הספרי, שלא העם הוא הבוחר את האנשים אשר יאישו תפקידים אלו אלא המנהיגים. הספרי אומר, שלא די היה ברצון העם למנות את הדיינים, אלא היה צורך שמשנה רבנו, הוא זה שיחליט מי ימונה לתפקידים אלו ואחרים. גם מדברי הרמב"ם עולה, שהממנים את הדיינים הינם ראש הגולה, המלך או הסנהדרין, וכלפיהם נאמר האיסור הנ"ל "לא תכירו פנים במשפט". למרות דין זה העולה מהספרי הנ"ל אומר הרמ"א ע"פ דברי הרשב"א, שחייבים הממנים את הדיינים ושאר נבחר ציבור, לבחור אנשים אשר יהיו מקובלים ומרוצים על הציבור. בדברי החת"ס מובאים העקרונות הנ"ל יחדיו. לדבריו, ע"מ למנות אנשי ציבור ישנו צורך לוודא שאכן אנשים אלו מרוצים ומוסכמים על העם או על רובו. אולם לדבריו, לא יתכן שהממנים יהיו העם עצמו. משום שהציבור אינו יכול לוודא שאנשים אלו שנבחרו אכן ראויים למשרה אליה נבחרו, והרי לא יתכן למנות אדם שאין לא כל הבנה משפטית בסיסית למשרה שיפוטית, וה"ה לגבי משרות ציבוריות אחרות. לכן, ע"מ למנות אנשים ראויים למשרות ציבוריות, ישנו צורך באנשי מקצוע שידעו לומר אם אדם מסוים הינו מתאים למשרה אליה התמודד אם לאו, שאם לא כך, כפי שראינו לעיל יעברו הציבור כולו על איסור מינוי דיינים ואנשי ציבור למשרות שאינן ראויות. **נמצא ע"פ דברי החת"ס המביא את דברי הראשונים הנ"ל להלכה, שמתוך הבנה שלא ניתן להיוועץ בציבור בכל משרה ציבורית אותה הולכים לאיש, כפי שאומר כנסת הגדולה המובא בתומים, ממילא נראה שכל הרכב וועדה למינויים לתפקידי מפתח במגזר הציבורי, יכול אנשי מקצוע מהתחום המקצועי של המשרה המדוברת, ובנוסף לכך ישנו צורך לכלול בוועדה גם נציגי ציבור. נראה שנציגות זו באה לידי ביטוי בצורה המיטבית בימינו ע"י חברי הכנסת, שהינם מיצגים את גווי האוכלוסייה השונים במדינת ישראל.** מדברי הפוסקים הנ"ל עולה השאלה: מי ימנה את חברי וועדות המינויים, הלא גם אותם, לכאורה ע"פ הדברים לעיל, צריכים למנות אנשי מקצוע ולא הציבור. מדברי ספר החינוך עולה, שאת היושבים בוועדות, אכן הציבור יבחר, אולם ממילא עולה השאלה: כיצד יכול הציבור לבחור את חברי הכנסת, בעוד שלעיתים אין לחברי כנסת ונבחר ציבור אלו ואחרים את הכישורים הנדרשים לבצע את מלאכתם נאמנה, ולציבור אין את הידע הנדרש ע"מ להכריע אם אדם זה מתאים להיות נבחר ציבור או לא.

4. מינוי גויים למשרות ציבוריות המשותפות להם וליהודים

בדברנו עד כה ראינו שקיים איסור למנות דיינים ונושאי משרות ציבוריות שאינם הוגנים, היינו שאינם מקצועיים בתחומם, אולם קיימים קריטריונים נוספים לבחירת נושאי משרות ציבוריות. הגמ' במספר מקומות לומדת מן הפסוק "שום תשים עליך מלך... מקרב אחיך", שאסור למנות מלך בישראל שהינו גר וכו"ש גוי. מתוך הייתור המופיע בפסוק לומדים גם חז"ל, שדין זה אינו חל על משרת המלך בלבד, אלא על כל המשרות הציבוריות- "כל משימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך"- כלשון הגמ'. נראה שבמידה והציבור ימנה נושאי משרות ציבוריות שהינם גרים או גויים, אינם עוברים על האיסור של מינוי אנשים שאינם ראויים לתפקידים ציבוריים, הנובע מן הפסוק "לא תכירו פנים במשפט", משום שמדברי הראשונים עולה שאיסור זה חל על אנשים, שאין בהם את הידע הנדרש למשרה אליה התמנו בלבד. לעומת זאת, האיסור הנובע מהפסוק "שום תשים עליך מלך", אינו עוסק כלל ברמה המקצועית של המתמודד על משרה מסוימת, אלא על ייחוסו של אדם זה,

כאשר ישנו איסור למנות לתפקיד בעל שררה על עם ישראל, אדם שאינו מיוחס דיו. מאיסור זה נובע לכאורה שלכל תפקיד ציבורי במדינת ישראל, לא ניתן למנות גרים וגוים, דבר שאינו מתקיים כלל בימינו. מדברי המאירי עולה, כי האיסור הינו למנות נושאי משרה בלעדיים לתפקידם, אך כאשר הינם נושאי משרה ציבורית ביחד עם אנשים אחרים, ניתן למנותם. ע"פ דבריו עולה, כי לחברי כנסת וכדומה, אשר אין למשרתם כל תוקף באופן אינדיבידואלי, אלא רק בצירוף שאר חברי הכנסת, ניתן למנות גרים וגוים. אולם כפי שהמאירי בעצמו אומר, דעתו הינה דעת יחיד, ורוב הראשונים הבינו אחרת בדברי הגמ'. ממילא לשיטתם לכאורה, לא ניתן למנות גוים וגרים למשרות ציבורית, גם כאשר חולקים שררה זו עם אנשים נוספים, שהינם יהודים מבטן ומלידה.

5. מינוי גוים וגרים לתפקידים ציבוריים כאשר הציבור קיבל על עצמו מרצונו מינויים אלו

הכנסת הגדולה שואל כיצד היו שמעיה ואבטליון מנהיגי הדור ופרנסיו, כאשר נשאו במשרות אב בית הדין והנשיא בתקופת הזוגות- התקופה של התנאים הקדומה ביותר, בעוד שכפי שמובא בגמ', היו גרים. לכאורה במינויים לתפקידים אלו, עברו הציבור על איסור "שום תשים עליך מלך... מקרב אחיך". על כך עונה בעל כנסת הגדולה, שאם קיבלו הציבור או נציגיו עליהם גרים או אפילו גוים למשרות ציבוריות, מותר לעשות כן. על כך מוסיף התומים ואומר, שלמרות שחלק מתפקידי בית הדין הגדול בהם ישבו שמעיה ואבטליון בהיותם נשיא ואב בית הדין, הינו לדון גם בדיני נפשות, בהם לא מועילה לכאורה מחילת הציבור, המובאת בד"כ בדיני ממונות, בכל זאת ניתן היה לציבור ולמלך למנותם לתפקידי שררה אלו, למרות האיסור הכרוך בכך, מכח משפט המלך, אשר יכול ע"פ חוקיו אף להוציא אנשים להורג וכדומה, גם באופנים שהתורה לא מתירה לעשות כן. מכח זה יכול גם למנות דיינים שאינם ראויים מצד ייחוסם. כפי שראינו לעיל באיסור "לא תכירו פנים במשפט", ישנו איסור לקבל דיינים שאינם הגונים, גם אם הציבור עצמו בחר בהם, כמובא במפורש בדברי תרומת הדשן, משמע שישנה בעיה עצמית של עצם מינוי אנשים כאלו, גם אם הציבור מוחל בעצם מינויים, על כל הטעויות שיטעו בעת כהונתם בתפקידי השיפוט. אם כן, יש לברר, מדוע במינוי למשרות ציבוריות אנשים בלא ייחוס מספיק, ניתן לציבור למחול ולמנותם.

6. מהות השררה בישראל- כפייה

הרב פיינשטיין דן בדבריו בשאלה האם מותר למנות גר לראש ישיבה, או שמא גם בתפקיד זה, יש מעין תפקיד ציבורי האסור לגרים. בדבריו מגדיר הרב פיינשטיין הגדרה חשובה בדבר מהות השררה האסורה בגרים וכ"ש בגוים. לדבריו יש להבחין בין אדם אשר מעסיק פועלים, ונותן להם הוראות מתוקף היותם פועלים המועסקים תחתיו ומקבלים את שכרם ממנו, לבין אדם בעל שררה אשר הציבור, שהינו המעסיק שלו, מקבלים הוראות ממנו, מצב שלא קיים בעולם העסקי, בו אין מצב בו הפועל/העובד מורה למעסיקו כיצד להתנהל, וכופה עליו לעשות דברים בניגוד לרצונו. מדברי הרב פיינשטיין עולה, כי הגדר הבסיסי ביותר של השררה האסורה לגרים וכדומה, הינו הכפייה שביכולתו של בעל השררה לכפות על אלו שמינו אותו. עקרון זה המובא גם בדברי התוספות, עולה באופן מובהק וברור מדברי הגמ' ב"ב העוסקת בגבאי צדקה, אשר לדבריה נחשבים תפקידי שררה מפאת העובדה שהינם יכולים לכפות על הציבור לתת צדקה. ממילא לפי דברים אלו, מובן מדוע מותר לציבור למנות למשרות ציבוריות אנשים עם חסרון בייחוס, כגון גרים. משום שבמידה והציבור קיבל על עצמו אנשים אלו, ממילא אין במשרה ציבורית חשובה ככל שתהיה בחינה של שררה, כאשר הציבור קיבלו עליהם אנשים אלו לשררה זו מרצונם, מתוך הבנה של השלכות קבלה זו. לעומת זאת, באיסור קבלת נושאי משרה ציבורית כדיינים וכדומה, אשר אינם ראויים מצד שאינם מקצועיים דיו, לא מועילה קבלת הציבור כפי שהבאנו לעיל, משום שהאיסור אינו מצד עצם השררה, הכרוכה בתפקיד, אשר ניתן לעקוף בעיה זו ע"י קבלת הציבור, אלא מצד הידע המקצועי שחסר לו, וממילא לא מועילה העובדה שהציבור קיבל על עצמו אדם זה. משום שהציבור לא באמת מודע להשלכות של מינוי אדם, שאינו עונה לקריטריונים הבסיסיים הנצרכים למשרה זו או אחרת.

7. מינוי נשים לתפקידים ציבוריים ע"י קבלת הציבור וע"י שריון מקומות בכנסת ומכסת משרות מינימאליים

מאותו הפסוק האוסר למנות לתפקידי שררה גוים וגרים, אשר חסרה להם מעלת הייחוס לומדים חז"ל, שאסור גם למנות לתפקידי שררה נשים. דין זה נלמד מכך שכתוב שום תשים עליך מלך- היינו דווקא מלך ולא מלכה. הרמב"ם מבין, שכשם שאסור למנות גרים לכל תפקידי השררה, כך גם אסור למנות נשים לכל תפקידי השררה בישראל, ולא דווקא מלך. מקורם של דברי הרמב"ם במדרש. אולם נראה שמכיוון שדין זה לא הובא בגמ', סובר הרב פיינשטיין שראשונים, כגון ספר החינוך, סוברים שהאיסור למנות אשה חל רק במלך, ולא בתפקידי שררה אחרים אליהם מותר למנות נשים ופוסק כדעה זו בשעת הצורך. גם לשיטת הרמב"ם, ע"פ היסוד המובא לעיל, מובנים דברי הראשונים אשר

אומרים שאם קיבלו הציבור עליהם אשה לתפקידים ציבוריים, מותר למנותה, משום שכדברינו, קבלת הציבור מפקיעה את דין השררה הנ"ל. באופן זה עונים הראשונים על השאלה כיצד מונתה דבורה הנביאה לשופטת על עם ישראל, שהינו תפקיד בעל אופן הנהגתי מובהק, וממילא יש בו צד לא מבוטל של שררה. תשובה נוספת הניתנת לשאלה זו מובאת ברשב"א, לפיה למרות שנשים פסולות למשרות שיפוט, למעשה דבורה לא הייתה שופטת את ישראל אלא מנהיגה של ישראל. בעניין האיסור שאשה תשמש בתפקידי שררה אומר הרשב"א, שלא מינו אותה באופן רשמי לתפקיד זה, אלא רק צייתו לדבריה, כעין הדרך בה המצייתים למלך. מדברים אלו עולה, שלהבנת הרשב"א ישנו הבדל מהותי בין תפקידי שיפוט לבין תפקיד המלך. למרות שאשה פסולה מלשמש כשופטת, יכולה עדיין להיות כשרה לתפקידים ציבוריים אחרים הדומים למלך. זאת למרות דברינו לעיל, לפיהם ישנה התאמה בין הדיינים לבין משרות ציבוריות אחרות, לעניין החיוב למנות אנשים הבקאים בחכמת המקצוע אליו הם נבחרו. נראה ע"פ דברי הרשב"א הללו, שלמרות שישנה התאמה לעניין החיוב למנות אנשים ראויים, בין דיינים לבין תפקידים ציבוריים אחרים, ישנו סוג מסוים של תפקידים ציבוריים, בו קיים הבדל מהותי בין הדיינים לבניהם. בעוד שלתפקידים מקצועיים כדוגמת: דיינים, מפקדים בצבא ובזרועות הבטחון, תפקידי ניהול רפואיים וכדומה, היכולת המקצועית הנדרשת לתפקידים אלו הינה ברורה ומוגדרת, לתפקידי שררה קלאסיים כגון: חברי כנסת, שרים ראשי עיר וכדומה, קשה מאוד לפרוט לפרוטות את דרישות התפקיד, ואת היכולת להוכיח בצורה ברורה ומוחלטת התאמה לתפקידים אלו, בפרט מאנשים שטרם שימשו בתפקידים מעין אלו בעבר. נראה שלתפקידים אלו, ע"פ היסוד העולה מדברי הרשב"א אין צורך במינוי מתוך שיקולים מקצועיים, ולכן אנו מוצאים בדברי ספר החינוך המובא לעיל, בעלי תפקידים אשר מתמנים ע"י הציבור לוועדות המינויים, שהם אלו שיש להם את היכולת למנות את בעלי התפקידים המקצועיים למשרותיהם. כאשר הראשונים מתמנים ישירות ע"י הציבור, ובהם החשש מכך שהציבור יטעה בשיקול הדעת קטן יותר, מפאת העובדה שלא ברור איזה גוף מקצועי בכלל יוכל לתת חוות דעת ברורה לגבי התאמה לתפקידים אלו. לכן בכל מקרה, לא ניתן לעבור במינוי תפקידים ציבוריים אלו על איסור לא תכירו פנים במשפט. לכן ע"פ יסוד דברי החתם סופר הנ"ל, אין כל חשש במצב זה, לאפשר לציבור לבחור בנבחריו, בלא כל גורם מקצועי הבוחר זאת בשמו. מתוך כך ניתן גם להבין את האפשרות הניתנת בתפקידים אלו למנות גרים ונשים לתפקידים אלו, במידה והציבור קיבל על עצמו אותם מרצונו. משום שבמשרות אלו אין בעיה של קבלת בעלי תפקידים, שבאופן מובהק אינם הגונים, אלא רק בעיה של איסור שררה אולם כאשר השררה אינה קיימת, משום שהמינוי נעשה בהסכמה וברצון העם והציבור, ממילא הדבר מותר. אולם נראה לומר ע"פ יסוד זה, שאין כל מקום לשריין מקום לנשים ברשימות לכנסת, או לחייב מכסת מכרזים מינימאליים שיכללו נשים גרים ובני מיעוטים. שהרי ע"י השריון, לא בא לידי ביטוי רצון העם באופן מלא, וממילא הנבחר לתפקיד זה מתוקף השריון לו זכה אינו נבחר מכח רצון הציבור באופן מלא. וממילא יש בו צד מסוים של שררה, האסורה בנשים גרים וגוים.

8. נושאי משרות ציבוריות נחשבים כדיינים בדיני נפשות

למרות דברנו בדבר ההבדל הקיים בין תפקידים ציבוריים של חברי כנסת וכדומה, לבין תפקידים הדורשים ידע מקצועי כשופטים וכדומה, נראה שהגמ' מבינה שגם בתפקידים ציבוריים יש מימד מסוים בו הם נחשבים כדיינים. הגמ' מבינה, ע"פ עקרונות השררה הנ"ל, שגם בגבאי צדקה יש צד מסוים של שררה, משום שיכולים הם לכפות את הציבור לתת צדקה. ממילא צריך למנות לגבאי הצדקה הגוים את הצדקה מהציבור, שני אנשים ולא להסתפק באדם בודד, ע"פ הפסוק ממנו עולה כי לכל דבר שבשררה מצריך שני אנשים לפחות. לעומת זאת, לחלוקת הצדקה לאנשים, מכיוון שמעורב בדבר שיקול דעת בהחלטות חלוקת הצדקה באופן ראוי, ישנו צורך בשלושה גבאי צדקה, אשר יחליטו כיצד לחלק את הכסף באופן שווה. הסיבה למספר זה הינה כדברי הגמ', משום שלמעשה גבאים אלו משמשים כעין בי"ד המכריע ע"פ שיקול דעתו, מי יקבל וכמה. מדברי הגמ' מובן, מדוע ספר החינוך הראשונים והפוסקים כולם, מבינים שישנה התאמה בין הדרך הנאותה למינוי דיינים, לבין הדרך למינוי אנשים לתפקידים ציבוריים. משום שלמעשה כמעט כל התפקידים הציבוריים מהווים מעין בית דין, המכריע ומקבל החלטות הרות גורל, לעיתים אשר יש בהם מימד של דיני נפשות, כדברי הירושלמי, האומר במפורש שתפקידי שררה, למעט תפקידים שוליים לחלוטין, הינם כעין בי"ד היושב ודן בדיני נפשות. ממילא אם בדיני ממונות ישנו איסור מהתורה למנות אנשים לא ראויים, שמא יזכו את החייב ויחייבו את הזכאי, כ"ש בתפקידים שיש בהם מימד של דיני נפשות.

9. נושאי משרות ציבוריות בימינו שליחי ציבור ולא בעלי שררה

ע"פ דברינו לפיהם, בתפקידי שררה אשר גורם המקצועיות בהם אינו ברור ומובהק, ניתן לציבור לבחור את נציגיו כרצונו, ואף לבחור לצורך כך נשים גרים וגוים, ואין צורך לשיתוף גורמים מקצועיים, משום שיש בכך משום קבלת הציבור, וממילא אין בכך כפייה כלל ועיקר. לכאורה ניתן

לשאול, מדוע לא נחשב הדבר ככפייה, הרי בסופו של דבר אותם ממונים כופים על הציבור את החלטותיהם, אף שלעיתים אינם מקובלים ואינם רצויים על הציבור, אם כן אין לך כפייה גדולה מזו. נראה שזהו יסוד האפטרופוס עמו פתחנו את דברינו. חידושה של התורה הינו, שלא רק לשלוחו של אדם כמותו, אלא שלעיתים ישנה שליחות מורכבת יותר, כאשר לא ניתן לשאול בכל עת את רצונו של האדם, האם מעוניין בקידום תהליך זה או אחר, משום שאינו מבין בנושאים אלו, או משום שמדובר בציבור גדול, אשר לא ניתן בכל עת לשתפו בכל החלטה. נמצא שמעמדם של נבחרים ציבור בימינו, בהם הם נבחרים ע"י העם באופן ישיר, בבחירות ארציות או מוניציפאליות אינו כדין שררה, אשר מחייב את הנבחרים לעמוד בקריטריונים יחסיים ומגדריים, אלא מאפשר לציבור לבחור כאוות נפשו. יסוד לדברים אלו ניתן למצוא בדברי הרשב"א, אשר אומר שטובי העיר שהינם נבחרים הציבור אינם בהכרח החכמים ביותר בתפקידם, זאת ע"פ העקרון המובא לעיל, לפיו בתפקידים ציבוריים מעין אלו הציבור בוחר בעצמו את נבחריו משום שאינם מוגדרים כתפקידים ציבוריים מקצועיים. בנוסף לכך, אין בהם כל מימד של שררה, משום שנבחרו ע"י הציבור מרצונם החופשי, אלא מעמדם הינו כאפטרופוס, אשר למרות שלעיתים מקבל החלטות למורת רוחו של הציבור, מ"מ החלטותיו קבילות מצד אחד, ואינן נחשבות ככפייה על הציבור- שררה מצד שני. עדות מובהקת לדברים אלו ניתן למצוא, בפסוק ממנו לומדים את דין האפטרופוס מהתורה, העוסק בנשיאי השבטים אשר חילקו את הנחלות בין בני השבט. נשאים אלו היו מעין טובי העיר של כל שבט, ובשל כך שימשו מעין אפטרופסים של בני השבט לחלוקת הנחלות, ולא נחשב תפקידם כשררה על הציבור. **נמצא שנבחרים הציבור בימינו, אשר נבחרים מרצונם החופשי של הציבור כולו, מהווים מעין שליחי ציבור משודרגים- אפטרופסים, ובשל כך מחויבים באופן ברור ומובהק לחשוב כל העת לטובת הציבור ששלח אותם, ולעשות ככל יכולתם להיטיב עם הציבור, ולא להשתרר כלל עליהם, אלא נחשבים הם כעובדים של הציבור ולא שהציבור כפוף אליהם. מתוך הבנה זו יש להגביר את תודעת השליחות במלוא מובן המילה של נושאי המשרות הציבוריות. בנוסף לכך נראה, שיש להגביר את הפיקוח עליהם, באופן שאדם המתרשל באופן מובהק בתפקידו הציבורי, כגון היעדרות מוגזמת מישיבות הכנסת וכדומה, יש לפטרו מתפקידו, כפי שמתחייב לפטר אפטרופוס המתרשל בתפקידו. כ"כ יש ליצור שיח ציבורי, אשר יאמר באופן ברור, שנושא משרה ציבורית אשר לא מתאפשר לו לבצע את המשימות שלשמם נבחר לתפקידו, יואיל לפרוש מתפקידו, ולא ימשיך להתרווח על כורסאות עור הצבי המצויות בכנסת ובממשלת ישראל. יש להוסיף שלמרות היכולת של נשים לשמש בתפקידים ציבוריים בימינו, מדין אפטרופוסית שמינה הציבור עליו מרצונו החופשי, מ"מ בטרם תכנס אשה לתפקידים ציבוריים אלו, יש לוודא שיכולה היא לשמור באופן ברור על גדרי הצניעות הנוגעים, לבת ישראל אשר בסוגיה זו עסקנו במקום אחר.**